

03

evropskiforum

MESEČNIK ZA EVROPSKE INTEGRACIJE

BROJ 03

MART 2008.

GODINA ŠESTA

**Pristupanje
Evropskoj uniji:
šta od toga
ima Srbija?**

Objavljeno kao dodatak
nedeljnika **VREME**
br. 899 od 27. marta 2008.

Korist za sve građane

EU će dati milijardu evra Srbiji do 2011. Četiri milijarde za zapadni Balkan, što iznosi 30 evra po stanovniku, najveća je pomoć koju je EU ikada davala nekom regionu

Od 2000. do 2006. godine, preko Evropske agencije za rekonstrukciju Srbija je dobila pomoć od 1,27 milijardi dolara za demokratizaciju, za pomoć državnoj upravi i izgradnju institucija, i za ekonomski i socijalni razvoj. U pojedinim oblastima izdvojene su sledeće sume: za prava manjina i povratak izbeglica 26,5 miliona evra; za civilno društvo i medije 32 miliona evra; za pravosuđe i unutrašnje poslove 63,8 miliona

evra; za objedinjeno upravljanje granicama 36 miliona evra; za reformu državne uprave 88,5 miliona evra; za zdravstvo 93,5 miliona evra; za preduzetništvo 70 miliona evra; za regionalni i opštinski razvoj 127,5 miliona evra; za poljoprivredu 75,5 miliona evra; za energetiku 441 milion evra; za saobraćaj i infrastrukturu 83,5 miliona evra; za zaštitu životne sredine 40 miliona evra; za obrazovanje i zapošljavanje 41,5 miliona evra.

Dosadašnja pomoć zapadnom Balkanu (2000–2006), u milionima evra

Albanija	315,5
Bosna i Hercegovina	502,8
Hrvatska	278,8
Makedonija	298,2
Srbija i Crna Gora	2559,8
Privremena civilna uprava	205,5
Regionalni projekti	229,6
Ostalo	345,8
Makrofinansijska pomoć	404,0
UKUPNO	5130,2
Hrvatska, pretpristupna pomoć 2005–2006.	245
UKUPNO, uključujući Hrvatsku 2005–2006.	5385

Jedno poređenje

Bugarskoj sedam puta više nego Srbiji

Naš istočni sused, sa približno istim brojem stanovnika, ali sa članskom kartom EU, primice u tekućem budžetnom periodu Unije (2007–2013) ukupno 9,362 milijarde evra iz Brisela, što je otprilike sedam puta više od pomoći koja je u ovom trenutku planirana za Srbiju. Evropski fondovi za Bugarsku biće u ovom sedmogodišnjem periodu raspoređeni na sledeći način: za poljoprivredu 2,689 milijardi evra i za strukturni i kohezioni fond 6,673 milijarde (od toga iz Fonda za regionalni razvoj 3,205 milijardi, iz Evropskog socijalnog fonda 1,185 milijardi, a iz Kohezionog fonda 2,283 milijarde evra).

Pretpristupna (IPA) pomoć državama zapadnog Balkana, 2007–2011. (u milionima evra)

Država	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.
Albanija	61,0	70,7	81,2	93,2	95
Bosna i Hercegovina	62,1	74,8	89,1	106	108,1
Hrvatska	141,2	146	151,2	154,2	157,2
Srbija	189,7	190,9	194,8	198,7	202,7
Kosovo	68,3	124,7	66,1	67,3	68,7
Crna Gora	31,4	32,6	33,3	34	34,7
Makedonija	58,5	70,2	81,8	92,3	98,7
UKUPNO	612,2	709,9	697,5	745,7	765,1

Razlike u ekonomskoj razvijenosti

Država	2006.
EU27	100
NEKE STARE ČLANICE EU	
Grčka	98
Francuska	111
Italija	103
Irska	146
Luksemburg	280
Nemačka	114
Portugalija	75
V. Britanija	118
NEKE NOVE ČLANICE EU	
Bugarska	37
Češka	79
Estonija	69
Mađarska	65
Poljska	52
Rumunija	39
Slovenija	88
Slovačka	64
KANDIDATI	
Hrvatska	52
Makedonija	28
Turska	31
POTENCIJALNI KANDIDATI	
Albanija	21
BiH	26
Crna Gora	33
Srbija	33
Norveška	186
Švajcarska	135

Malo za mnogo

Svaka zajednica zasnovana na pravilima podrazumeva odustajanje od dela suvereniteta, a EU nije nikakav izuzetak. Ako pak od nje još dobijate i pomoć da biste se menjali nabolje – u ovom poslu ste, moglo bi se reći, jako dobro prošli

PIŠE: DR JOVAN
TEOKAREVIĆ

Jedan od najčešćih argumenata protiv integracije u Evropsku uniju kaže da države na taj način gube suverenitet. To je tačno, ali nije tako jednostavno. Da jeste, kako bi se inače objasnila tolika gužva za ulazak u Uniju, ili činjenica da nijedna država nije odande izašla za pola veka otkad ova organizacija postoji, ili da se samo mi u Srbiji još dvoumimo u vezi s njom, od svih nama sličnih?

Da li stvarno može da se pretpostavi da danas pola milijarde ljudi, iz dvadeset sedam država "starog kontinenta", od kojih su mnoge svetski uzori u demokratiji i ekonomiji, ne čezne više ni za čim drugim nego da postane nečije "obespravljeno roblje", tako što će svoj suverenitet – i sav paket prava koji uz to idu – predati nekom neodređenom gospodaru? Zar ništa ne znači što tamo dobrovoljno hrle, sve se utrkujući i usput ispunjavajući silne zahteve, i veliki i mali, i katolici i pravoslavci, i hrišćani i muslimani, i oni sa severa i oni sa juga, i oni koji imaju mnogo i oni kojima treba mnogo?

Naravno da sve ovo nešto znači, ali ne i u Srbiji, gde su izolacionisti jedva dočekali osamostaljenje Kosova, kao savršen izgovor da se sada produži tamo gde se u oktobru 2000. godine zastalo. Pre toga je, po njihovoj interpretaciji, ili bar po logici, Srbija čitavu deceniju baš bila primerno suverena zemlja, ničim nesputana, kao i Gulliver pre nego što su ga Liliputanci na prevaru vezali dok je spavao. Ne daju naši anti-Evropljani da i Srbiju tako danas obmanu ovi moderni i još podmukliji EUliputanci, da nas smotaju sa svih strana, osujete naš progres u svim pravcima i da nas tako sputanane predaju opasnom briselskom čudovištu.

Bolje je, ponavljaju nam, da ponovo vlada suverenitetska idila iz devedesetih: ratovi, zločini, beda, izolacija, to jest u prevodu na njihov jezik: puni i ničim okrnjeni suverenitet. U nekoj umobolnoj interpretaciji, Srbija je tada – u najsravnijoj deceniji svoje istorije – zaista i bila suverena u odbijanju svake razumne politike i ideje, u udaljavanju od sveta po svakom kriterijumu normalnosti i ljudskosti, po samozatvaranju koje je bilo, a i danas može da postane, kroz sankcijske i druge rente, najefikasnije sredstvo brutalnog pljačkanja i podjarmljivanja običnih ljudi.

Tadašnja "suverenost" je takođe podrazumevala da, sve dok su trajale sankcije, nismo mogli ništa da izvezimo, a da uvezemo smeli samo hranu i lekove. Bili smo i izvan Ujedinjenih nacija i svih drugih međunarodnih organizacija, bez normalnih odnosa sa susedima i ranijim najvažnijim ekonomskim i političkim partnerima. Zaista, gotovo da nismo mogli da budemo "suvereni" od ovoga. I gotovo da nije moglo da nam bude gore nego što nam je bilo.

WWW.EUROPAEUEEC

Posle smo polako počeli da se vraćamo pameti, da obnavljamo stare veze i uspostavljamo nove sa državama koje su u međuvremenu, dok smo mi bili "van sveta" (a i van sebe) nastale zahvaljujući i nama, slično Kosovu. Ponosno smo se vratili u Ujedinjene nacije, OEBS, Međunarodni monetarni fond, ušli u Savet Evrope... i, tačno, time smo gubili deo po deo svog suvereniteta. Sa članskom kartom svetske organizacije pristali smo bezuslovno da poštujemo neosporni autoritet njenog Saveta bezbednosti u pitanjima mira i bezbednosti. U zamenu za ekonomsku pomoć, pristajemo da smanjujemo budžetski deficit ili visoku inflaciju, kad nam MMF to zatraži. A ako kod domaćeg suda nismo u stanju da isteramo pravdu, sada možemo, jer je naša država članica Saveta Evrope, da je tužimo kod Međunarodnog suda za ljudska prava u Strazburu. Sve ove prednosti koje smo dobili, dobrovoljno i sračunato lišavajući se delova sopstvenog suvereniteta, sasvim neposredno koriste svim ljudima bez razlike, kakva god politička uverenja da imaju.

Na sličan način bismo i sa Evropskom unijom razmenili deo sopstvenog suvereniteta za neke prednosti. Na primer, postali bismo deo moćne grupacije država koja ima obavezu da nas štiti (pa i od secesije pojedinih delova naše sopstvene zemlje). Odnedavno, sa Lisabonskim ugovorom, Unija je tako čak počela da liči i na vojne saveze, ali se njene članice od početka brane mnogo efikasnije, jer čine carinski blok i jedinstveno tržište prema svima drugima u svetu. Ne, ne bismo sa članskom kartom Unije mogli da imamo sopstvenu, drugačiju trgovinsku politiku prema Rusiji. Da, morali bismo da pristanemo i na sijaset drugih pravila kojima se reguliše funkcionisanje svih tridesetak privreda koliko će ih, verovatno, biti kada mi pokucamo na briselska vrata. Ali, zašto bi to bio problem za Srbiju, ako nije za Nemačku, Španiju ili Rumuniju?

U nekim oblastima, kao što su poreski sistem ili spoljna politika, zadržaćemo pravo da pokušamo sa drugima da dođemo do konsenzusa, jer tu preglasavanja unutar Unije jednostavno nema. Tačno je da će naš glas odgovarati našoj veličini i ugledu – dakle biće sličan. Naše učešće u odlučivanju biće, međutim, zagarantovano strogim pravilima koja već poznajemo.

Svaka zajednica zasnovana na pravilima podrazumeva odustajanje od dela suvereniteta, a EU nije nikakav izuzetak. Ako pak od nje još dobijate i pomoć da biste se menjali nabolje – u ovom poslu ste, moglo bi se reći, jako dobro prošli.

Autor je docent na FPN-u i direktor BeCEI-a

Stabilno tržište, efikasna privreda, više investicija

PIŠE: PROF. VLADIMIR GLIGOROV

Budući da su prošle gotovo četiri godine od pristupanja zemalja srednje Evrope i sa Baltika Evropskoj uniji i više od godine dana od učlanjenja Bugarske i Rumunije, može se već govoriti o ekonomskim posledicama integracije. Pored toga, proces učlanjenja traje relativno dugo i ima predvidljiv kraj, tako da se može govoriti i o uticaju Evropske unije na privredne prilike u zemljama praktično sve od časa kada uđu u ugovorne odnose koji za konačan ishod imaju punu integraciju. Primenjeno na Srbiju, to znači da je relevantan čitav period od potpisivanja Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju do konačnog ulaska u EU. To bi moglo da traje od najmanje šest godina, na koliko se Sporazum sklapa, do jedne decenije. Naravno, ukoliko se ne naiđe na veće probleme.

Koji su najvažniji načini na koje će ovaj proces uticati na privredu Srbije, imajući u vidu iskustvo zemalja u tranziciji koje su sada članice EU?

Prvi značajan uticaj vrši Sporazum, čiji je najvažniji cilj integracija srpskog tržišta sa tržištem EU. To se postiže postepenim uklanjanjem carinskih i necarin-

skih barijera, pre svega na trgovinu industrijskom robom. Cilj je da se poveća efikasnost i konkurentnost srpske privrede. Budući da se povećava konkurencija i uklanja zaštita, izvoznici moraju da povećavaju produktivnost i kvalitet proizvoda kako bi sebi obezbedili mesto na jedinstvenom tržištu. Iz iskustva zemalja u tranziciji znamo da se znatno povećava njihov izvoz i dolazi do ubrzanje reindustrializacije. Uz to, znatno se poboljšava kvalitet njihove ponude, što znači da ne konkurišu samo cenom, već i kvalitetom.

Drugi značajan uticaj dolazi posebno do izražaja kada zemlja bude prihvaćena za kandidata za člana i počne da pregovara sa EU. Time se uklanja preostala neizvesnost oko toga kako će se čitav proces završiti. To znatno smanjuje rizik dugoročnih ulaganja, što je daleko najvažnije za stabilan rast i razvoj privrede.

Srbija bi znatno poboljšala poslovne prilike u zemlji ukoliko bi ispunila uslove za otpočinjanje pregovora o članstvu u EU. Pregovori, takođe, povećavaju transparentnost institucionalnih i političkih promena, budući da se veoma detaljno razmatraju potrebne reforme i ocenjuje uspeh u njima.

Treći važan uticaj na privredne prilike u Srbiji će EU imati kada dođe do učlanjenja. Pre toga je potrebno da se potpiše ugovor o pristupanju, koji moraju da ratifikuju sve zemlje članice. To je proces koji može da traje duže od godinu dana, ali se datum pristupanja zna unapred tako da se može smatrati kao da je zemlja od časa potpisivanja ugovora već član EU. Naravno, budžetski transferi iz EU pokreću se tek posle formalnog

učlanjenja. Oni znaju da budu značajni.

I pre članstva EU pomaže zemlje koje su pridružene članice ili su kandidati za članstvo, ali su transferi iz budžeta zemljama članicama EU znatno veći.

U ovom se času ne može reći sa čim će moći da računa Srbija, jer će čitav fiskalni sistem EU biti reformisan do časa kada Srbija može realno da očekuje da postane član, ali nije nerealan očekivati da će se i dalje raditi o znatnim sumama. One bi trebalo bitno da unaprede investicije u infrastrukturu, u regionalni razvoj i u razvoj poljoprivrede, što je sve od velikog značaja za srpsku privredu.

Kada se razmotri iskustvo zemalja u tranziciji koje su se već učlanile, videće se da su one ostvarile visok i održiv privredni rast tokom čitavog procesa pridruživanja, ali posebno je do ubrzanja rasta došlo posle učlanjenja. U periodu od 2004. (ili od 2007), nove zemlje članice su ubrzale rast za dva do tri procenta, što je u najvećoj meri posledica značajnog pada rizika poslovanja u tim zemljama, s obzirom na poverenje u njihovu političku i privrednu stabilnost i u predvidljivo ponašanje njihovih ustanova. To važi i za zemlje koje su se prvobitno dvoumle oko toga da li da postanu članice EU, kao što je Slovačka, ali i za one koje nisu bile naročito uspešne u transformisanju svojih privreda, kao što su Rumunija i Bugarska.

Konačno, četvrti uticaj dolazi sa prelaskom na evro. Ovo je do sada uspelo samo Sloveniji, tako da se više može govoriti o očekivanim koristima. Srbija, uostalom kao i druge zemlje bivše Jugoslavije, koristi evro više nego sopstven novac, tako da bi "evrozacija" znatno doprinela makroekonomskoj stabilnosti. EU, međutim, smatra da bi do toga trebalo da dođe tek na kraju integracije, jer drži da su tek tada koristi od stabilnih cena i kursa velike, i da tada zemlja članica može da se dosledno pridržava Sporazuma o stabilnosti i rastu, koji je obavezuje na dugoročno planiranje javnih finansija. U slučaju Srbije, do prelaska na evro može da dođe tek posle najmanje dve godine od pristupanja EU.

Da bi se sve ove koristi u privrednom napretku i stabilnosti ostvarile, potrebno je da se u Srbiji postigne konsenzus o tome da proces pridruživanja oblikuje unutrašnju politiku, a ne obratno. Ukoliko toga nema, do integracije neće doći, pa neće biti ni ovih koristi.

Autor je istraživač u Bečkom institutu za međunarodne ekonomske studije

Ko je na Balkanu u EU-u i NATO-u

DRŽAVA	SSP	ČLANSTVO U EU	ČLANSTVO U NATO/PzM
Bugarska		2007.	NATO: 2004.
Rumunija		2007.	NATO: 2004.
Hrvatska	2001.	2011 (?)	PzM / NATO: 2009?
Makedonija	2001.	2013 (?)	PzM / NATO: 2009?
Albanija	2006.	Posle 2013.	PzM / NATO: 2009?
Crna Gora	2007.	Posle 2013.	PzM: 2006.
BiH	2008?	Posle 2013	PzM: 2006.
Srbija	2008?	Posle 2013.	PzM: 2006.
Kosovo	?	?	?

SSP = Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju; PzM = Partnerstvo za mir

Konsenzus elita

PIŠE: DR TANJA MIŠĆEVIĆ

Za ubrzanje procesa evropske integracije – koji očigledno kasni – postoje dva osnovna preduslova: jedan je politički konsenzus o tome šta je proces evropske integracije, a drugi tehnički preduslovi za praktično sprovođenje ovog ubrzanja.

Za razliku od nacionalnog konsenzusa (70 odsto građana se izjašnjava za članstvo u EU), u Srbiji do danas nije stvoren konsenzus političkih elita o istom ovom pitanju. Čini se da je osnovni razlog različito poimanje procesa evropske integracije Srbije – dakle, konsenzus i ne može biti postignut ako ne definišemo na isti način pitanje oko čega saglasnost treba da postignemo.

Da probamo da ponudimo definiciju: proces evropske integracije isto je što i proces reformi države, društva, prava, prirede... koji se odvija po modelu koji postoji u EU. Ne zato što je taj model dogma ili nova ideologija, već zato što se do sada pokazao kao veoma uspešan za veliki broj evropskih zemalja. Tako posmatran, zasniva se na uslovima koje definiše sama EU, što su zapravo kriterijumi na osnovu kojih se može doneti ocena da je reč o uspešnoj, stabilnoj i razvijenoj državi.

Proces evropske integracije ima, dakle, svoj cilj u članstvu, ali mnogo važniji njegov element jeste sama promena, reforma ili tranzicija koja se na tom putu događa, kako bi odluka o stupanju države u članstvo došla kao potvrda svih promena. Tek kada na ovaj način shvate proces evropske integracije, srpske političke elite mogu postići konsenzus o takvom putu Srbije. Insistiramo na političkim elitama, jer su one odgovorne za sprovođenje procesa ne samo u Srbiji već u svim drugim državama.

I dok je postizanje ovakvog političkog konsenzusa teško, čini se da Srbija može da zasniva svoju strategiju ubrzanja procesa evropske integracije na tehničkim, administrativnim kapacitetima koji su sposobni da ostvare takav ubrzan put. To je i ocena Evropske komisije, koja tri godine zaredom u svojim izveštajima o na-

pretku posebno ističe sposobnost Srbije da sprovede Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju, a da pri tome on još nije stupio na snagu. Ili, pogledajmo pregovore o zaključenju ovog sporazuma – zvanično su otvoreni 10. oktobra 2005. godine, predviđeno je da traju do početka novembra 2006. godine, zaustavljeni su 3. maja 2006. godine, nastavljeni 13. juna 2007. godine i okončani 11. septembra 2007. Ne računajući vreme izgubljeno zbog prekida, Srbija je efektivno pregovarala o zaključenju Sporazuma manje od devet meseci, dokazujući time svoj nesumnjiv institucionalni kapacitet potreban za sprovođenje Sporazuma i brzo otpočinjanje pregovora o članstvu u Evropskoj uniji, i to u posebno teškim okolnostima.

Posle potpisivanja Lisabonskog ugovora o reformama EU, decembar 2007.

Za novi korak ka EU nakon potpisivanja SSP-a dobićemo novu ocenu, a u međuvremenu ćemo pokušati da zadržimo priznanje najnaprednije uprave u regionu. Zato smo pred kraj prošle godine ušli u fazu rekonstrukcije administracije koja treba da bude spremna da sprovodi obaveze koje proističu iz članstva u EU, a ne samo obaveze koje ćemo preuzeti potpisivanjem SSP-a. Stvoren je novi koordinacioni mehanizam za evropske integracije, koji čine Koordinaciono telo (predsedava potpredsednik Vlade, a članovi su ministri zaduženi za ključne oblasti u ovoj fazi integracije), Stručna grupa (koju čine državni sekretari-zamenici mi-

nistra) i Podgrupe stručne grupe za svako od 35 pregovaračkih poglavlja *Acquis Communautaire*. Najvažnije političko telo ostaje Savet za evropske integracije, koji predvodi predsednik Vlade, a sastoji se od ministara i predstavnika građanskog društva Srbije.

Nova institucionalna struktura treba da pruži odgovor da li je Srbija spremna da prihvati dvadeset dve hiljade evropskih propisa raspodeljenih u trideset pet poglavlja komunitarnog prava – opet ne zato jer nas EU na to tera, već zato što smatramo da tako možemo unaprediti sve oblasti ekonomije, nauke, obrazovanja, zaštite životne sredine...

Kako bismo na ovo pitanje pronašli odgovor, Vlada Srbije je u decembru 2007. godine donela odluku da se pristupi izradi Nacionalnog programa za integraciju Srbije u EU (NPI). NPI će biti izrađen po ugledu na Nacionalne programe za usvajanje komunitarnog prava, koje su države kandidati za članstvo u EU u obavezi da

pripreme. Dakle, iako još nije kandidat za članstvo, Srbija će izradom NPI-ja prvi put objediniti sve strateške dokumente i akcione planove Vlade u vezi sa procesom evropske integracije.

Predviđeno je da ovaj program bude spreman za usvajanje od strane Vlade Srbije krajem maja 2008. godine. Administracija, međutim, može "gurati" proces samo do određene mere. Pravi uspeh i ubrzanje mogući su tek kada nju podržava politička elita sa jasnim konsenzusom o ovom pitanju. Nadamo se da nismo daleko od tog ključnog momenta.

Autorka je direktorka Kancelarija Vlade Srbije za evropske integracije

Vlast bliža građanima

PIŠE: DR
JOVAN KOMŠIĆ

Standardi života u okruženju, materijalna i organizaciona pomoć evropskih država, uključujući i perspektivu pridruživanja Srbije EU, bili su neki od najznačajnijih faktora pozitivnih promena u ekonomiji, pravu i politici nakon oktobra 2000. godine. Ratifikacija Evropske povelje o lokalnoj samoupravi, novi zakoni i ustavna garancija (2006) ograničenja državne vlasti pravom građana na pokrajinsku autonomiju i lokalnu samoupravu (Član 12) mogu se uzeti za indikatore takve "pripadnosti evropskim principima i vrednostima".

Danas, međutim, mnogo toga govori da bi, u slučaju parlamentarne pobede "evroskeptika" i faktičkih protivnika ulaska Srbije u EU, teme decentralizacije, transparentnosti upravljanja i participacije građanstva u politici bile toliko marginalizovane da bi se Srbija mogla ubrzo suočiti sa reprizom ne tako davnog stanja populizma, pseudodemokratije i "nacional-patriotske" uzurpacije ključnih resursa društva.

Tu leže glavni razlozi da se naglasi da Srbija samo na putu ka ujedinjenoj Evropi može izgraditi svoj puni, moderni identitet i ponuditi prave šanse svojoj deci.

Budući da za naciju, kao i za njene sastavne delove, nema perspektive u (samo) izolaciji i negaciji dominantnih vrednosti epohe, to znači da će, umesto bespogovornog obožavanja monopola sile, pravo lice države biti prepoznato u efektivnim garancijama ljudskih prava i javnom servisiranju građanskih interesa. Nezamenjivu ulogu u takvoj interakciji države sa društvom imaju autonomne institucije lokalnih i regionalnih zajednica i princip subsidiarnosti, koji se svodi na uputstvo da sve što je moguće valjano uraditi na nižem nivou vlasti ne treba dizati na nivo zadataka i nadležnosti viših instanci teritorijalne vlasti.

Da je pored "Evrope nacija", "Evrope građana" i "Evrope manjina", današnja Evropa postala i "Evropa regiona", pokazuje ne samo suma od oko 300 evropskih regija. U toku je sve intenzivniji proces prekogranične ("interteritorijalne") saradnje regija i lokalnih zajednica, uključujući i formiranje brojnih evroregija.

EU je, u periodu 2000–2006, kroz pro-

gram "Interreg", finansirala transnacionalnu saradnju graničnih i drugih regiona sa 4,875 milijardi evra, što uverljivo svedoči o šansama Srbije i potencijalnim dobitima njenih građana i regija od pridruživanja EU.

Otkad je uveden (1975), udeo regionalne politike u budžetu Zajednice iznosio je 1,2 odsto, da bi se u 1989. godini popeo na 7,8 odsto. Kohezioni i strukturni fond dostigli su 36 odsto ukupnih sredstava Unije, a zajedno sa poljoprivrednim fondom čine 80 odsto ukupnih budžetskih troškova EU.

Najnovija verzija strukturno-političkih principa regionalne politike EU svedena je na tri osnovna cilja: (1) unapređivanje zaostalih regiona, a to su oni koji ne dostižu više od 75 odsto proseka EU; (2) privredni i socijalni preobražaj područja sa strukturnim problemima kao što su: deindustrijalizacija, nezaposlenost, smanjenje stanovništva i slično; (3) prilagođavanje i modernizacija politike i sistema obrazovanja, školovanja i zapošljavanja.

S obzirom na to da "samo oni narodi koji imaju malo ili nimalo pokrajinskih institucija poriču njihovu korisnost" (kao što davno reče politički filozof Tokvil), za budućnost demokratije i politike, po meri interesa građana, veoma je bitno da se Srbija, sve njene institucije i građanstvo otvore za što širu i raznovrsniju interakciju sa socijalno-političkim strukturama i obrascima života i politike u EU. Svojim modusom slobode i odgovornosti, evropski standardi decentralizacije pomoći će građanima Srbije da se uvere u stvarne prednosti "uzlazne vlasti" ili demokratije "odozdo" i "odozgo".

Moglo bi se, dakle, zaključiti da nam EU nudi sledeće vrednosti i mogućnosti:

- (1) odgovornost i izbornost vlasti;
- (2) bliskost zvaničnika vlasti sa svojim građanima; veće mogućnosti neposredne komunikacije, transparentnosti i kontrole od strane civilnog društva;
- (3) značajniju participaciju građana u poslovima od javnog interesa;
- (4) šire mogućnosti mobilizacije građanstva;
- (5) primarnu političku socijalizaciju i "obuku za više i veće stvari";
- (6) školu ljudskih prava i civilne političke kulture;

(7) lakše sporazumevanje o zajedničkim interesima;

(8) neposrednije mogućnosti harmonizacije tradicionalnog i modernog i izražavanja višestrukih identiteta pojedinaca i grupa;

(9) zaštitu prava kulturnih manjina i njihovu delotvorniju participaciju u odlučivanju o problemima sredine;

(10) obezbeđenje osećaja sigurnosti, pripadnosti zajednici i solidarnosti;

(11) slobodu organizovanja, pluralizaciju i autonomiju;

(12) ograničenje, podelu i balansiranje vlasti;

(13) takmičenje, međusobnu kontrolu i saradnju različitih nivoa teritorijalne (vertikalne) organizacije vlasti;

(14) razvoj uzlazne vlasti i društvene demokratije u smislu proširenja demokrat-

WWW.EUROPA/EU/EC, nagradni rad deteta iz Poljske

skih oblika odlučivanja sa političke na širu, društvenu sferu;

(15) adekvatnost organizovanja vlasti, supsidijarnost i veću efikasnost u rešavanju problema lokalne sredine;

(16) alternativni izvori informacija i javno mnjenje koje je manje podložno kontroli političkih moćnika;

(17) veće mogućnosti društvenog eksperimentisanja, uključujući lakše i brže ispravljanje grešaka nego na višim nivoima vlasti.

Zato, na tragu EU iskustava, valja nam slediti misao francuskog političkog filozofa Konstana: "Raznoobraznost je organizacija; jednoobraznost je mehanika. Raznoobraznost je život; jednoobraznost je smrt."

Autor je profesor sociologije na Ekonomskom fakultetu u Subotici, departman za evropsku ekonomiju i biznis, Novi Sad

Koliko pasoša – toliko Evrope

PIŠE: ALEKSANDRA MIJALKOVIĆ

Slobodno putovanje Evropom, bez viza ili čak – jednog dalekog dana – bez pasoša, kao što mogu građani EU, zasad je tek puka želja za žitelje Srbije,

Crne Gore, BiH, Albanije i Makedonije. Kao i naši zapadnobalkanski susedi, i mi smo, doduše, na putu da sa “tvrđog” pređemo na “mekši” vizni režim, odnosno da od Evropske unije dobijemo olakšice za pojedine kategorije građana, a zatim da dospemo na takozvanu belu šengensku listu, ali ovaj proces teče mnogo duže, teže i sporije nego što smo očekivali.

Razlog je, delimično, u mnoštvu tehničkih uslova koje moramo da ispunimo, od izdavanja novih, bezbednijih putnih isprava i efikasnije kontrole granica, pa do usvajanja zakona kojima se, pored ostalog, regulišu pitanja migracije i azilantata, suzbijanje korupcije i organizovanog kriminala.

Druga vrsta “otežavajućih okolnosti”, o kojima Brisel ne govori javno, ali ih i te kako ima u vidu, političkog je karaktera. Srbi su na svojoj koži najbolje osetili posledice ove vrste uslovljavanja u proteklih sedam-osam godina. Obećanje šengenskih olakšica, kao prvog koraka ka liberalizaciji, a zatim i ukidanju viza za ulazak u zemlje Evropske unije, bilo je “aktuelizovano” svaki put kad se od naše zemlje očekivalo da se suoči sa nekom teškom odlukom, kad god je EU ocenila da je potrebno osnažiti proevropsku opciju u Srbiji. I obrnuto: pregovori o vizama su redovno posustajali kad bi nam namršteni briselski zvaničnici zamerili da ne ispunjavamo svoje međunarodne obaveze, ili kad bi posumnjali da smo na neki način odstupili od “evropskog puta”.

Odvojeni svetovi

Koliko je metod “štapa i šargarepe” ili “toplog i hladnog” u odnosima Srbije i Evropske unije delotvoran kad je reč o vizama, s obzirom na neverovatno mali broj naših sunarodnika koji su uopšte pokazali želju da prelaze granicu? Zvanična statistika, naime, pokazuje da tek svaki deseti dr-

žavljanin Srbije poseduje pasoš (tačnije, 11,4 odsto građana), a među njima, nažalost, ne prednjače mladi, koji inače u zemljama EU predstavljaju najpokretljiviji deo populacije. Sudeći prema raznim anketama koje su obuhvatile studente, srednjoškolce i ostale njihove vršnjake u Srbiji, 70 odsto ove generacije nije putovalo u inostranstvo, a više od 90 odsto nije posetilo nijednu zemlju EU, svejedno da li zbog nedostatka vize ili novca, jer je ovaj potonji argument uglavnom neodvojiv od prethodnog.

Odgovor na prethodno pitanje se, u tom smislu, znatno razlikuje od onog “Kakvu ličnu korist ja imam od ulaska u EU?”. Jer, u svim ostalim oblastima, od zaštite prava i ekonomskog napretka pa do ukupnog poboljšanja kvaliteta života, pristupanje Uniji donosi pozitivne promene koje prvenstveno zavise od sopstvenog angažovanja naše zemlje, dok se ukidanje viza doživljava više kao mukotrpan povratak na “staro stanje”, u vreme pre raspada SFRJ, i to ne po svojoj zasluzi, već na osnovu hirovitih procena EU birokrata.

Realnost je, međutim, takva kakva je. Što su Srbija i ostale države regiona bliže prijemu u EU, bliže su i ukidanju šengenskih viza, a obećane beneficije, najavljeno je, stićemo “u paketu”. Prvi korak – sporazumi o viznim olakšicama i readmisiji, koji “osnažuju evropsku integraciju regiona, jačaju bitku protiv ilegalne imigracije i vode potpunom ukidanju viza za zapadni Balkan”, kako su to izjavili čelnici EU. Ti sporazumi potpisani su u Briselu još 18. septembra 2007. Time je omogućeno da od 1. januara ove godine poslovni ljudi i stručnjaci, studenti, učenici, nastavnici, intelektualci, novinari, predstavnici nevladinih organizacija, učesnici sportskih i drugih takmičenja, osobe koje idu na lečenje, vozači kamiona u međunarodnom saobraćaju... dobiju besplatne i vize na duži rok za putovanja u zemlje Unije.

Ministarka inostranih poslova Austrije Ursula Plasnik ocenila je da sporazumi o viznim olakšicama predstavljaju doprinos “ostvarenju evropske perspektive za svaku zemlju na zapadnom Balkanu, da bi je učinili opipljivom za stanovništvo regiona” i posebno da bi ukazala da EU time “želi da kod mladih ljudi u regionu postepeno iskoreni osećaj izolacije”. Komesar EU za

proširenje Oli Ren rekao je da puna primena sporazuma otvara put dijalogu sa svakom zemljom regiona o uslovima za bezvizna putovanja.

Kosovski faktor

Za prelazak na “belu šengensku listu” i potpuno ukidanje viza potrebna je, međutim, saglasnost svih 27 zemalja članica Unije, istakao je prilikom potpisivanja sporazuma potpredsednik Evropske komisije Franko Fratini, izrazivši nadu da će vizna liberalizacija za sve građane Srbije biti moguća za dve-tri godine. U međuvremenu, međutim, dogodilo se jednostrano proglašenje nezavisnosti Kosova, koju je prihvatio veći broj zemalja EU, pa su briselski zvaničnici smatrali (suprotno svojim ranijim tvrdnjama da pregovori o vizama i o statusu južne srpske pokrajine nisu nikako povezani) da bi bilo oportuno obećati Srbima još brži put do “belog Šengena”. Uporedo sa što skorijim potpisivanjem sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju.

Dobro je poznato kako su ove ponude dočekane u Beogradu. Srpska vlada je pala upravo zbog različitog stava koalicionih partnera prema daljem procesu evropskih integracija zemlje.

Ovo, međutim, ne bi trebalo da se odrazi na primenu ranije potpisanih sporazuma o viznim olakšicama. Drugo je pitanje kada će državljani Srbije dobiti nove biometrijske nacionalne pasoše, izrađene u skladu sa standardima EU. Prvobitno je bilo rečeno da će izdavanje novih i zamena starih putnih isprava, na kojima je ime nepostojeće Savezne Republike Jugoslavije, početi u martu 2008. i trajati do kraja godine, da bismo sad doznali kako od toga nema ništa pre kraja maja.

Biće zanimljivo videti da li će se procenat naših zemljaka sa pasošima povećati kad počne izdavanje novih, crvenih, sa grbom Srbije. Naime, neki politički analitičari predviđaju da će ih biti još manje, pošto “prave patriote” neće želeći ni da kroče u zemlje koje priznaju nezavisno Kosovo. Možda će upravo broj novih zahteva za pasoše pokazati koliko Srbi zaista žele da budu deo te Evrope kojoj pripadaju geografski, istorijski, kulturno i civilizacijski, uprkos Šengenskom bedemu koji ih od nje deli.

Dobri susedi uz pomoć Evrope

PIŠE:
DR JELICA MINIĆ

Jedna od pretpostavki za uspešnu evropsku integraciju država nastalih na prostoru bivše Jugoslavije jeste regionalna saradnja. Nju je Evropska unija podsticala ranije i u srednjoj Evropi, sa istim argumentima: **ne može se biti dobra zemlja članica bez saradnje sa susedima**. Na Balkanu za ovo, naravno, postoje i dodatni razlozi – bezbednosno, političko i ekonomsko povezivanje trebalo je da posluži kao ključni faktor stabilnosti, pomirenja i prevazilaženja nacionalizama i netolerancije u zemljama regiona. Za razliku od nekih susednih zemalja, Srbija nije nikada imala veću odbojnost prema regionalnoj saradnji na Balkanu, pa je posle političkih promena 2000. godine bila vrlo aktivna i preuzela je mnogobrojne obaveze kako u bilateralnoj tako i u multilateralnoj saradnji u regionu.

Ostvareni stepen regionalne saradnje ipak ne bi bio moguć bez stalne podrške i podsticaja Evropske unije. U maju i junu 1999. na završetku kosovskog konflikta i NATO intervencije u Srbiji, EU je pokrenula dva paralelna mehanizma: Proces stabilizacije i pridruživanja i Pakt za stabilnost u jugoistočnoj Evropi. Pakt je predstavljao složeniji i krajnje inovativan mehanizam, koji je pored zemalja zapadnog Balkana obuhvatio i Rumuniju i Bugarsku, a tokom godina i Moldaviju, a u saradnju su bile uključene ne samo članice EU već i druge najznačajnije države i međunarodne organizacije.

Nakon osam godina opsežnog angažovanja u regionu, Pakt se danas gasi i predaje svoje funkcije samim zemljama regiona preko novoosnovane institucije – Saveta za regionalnu saradnju, koji počinje sa radom u junu 2008. u Sarajevu. Savet je institucionalno vezan za Proces saradnje u jugoistočnoj Evropi, koji obuhvata sve balkanske zemlje i predstavlja jedinu autohtonu inicijativu samih zemalja regiona koja je pokrenuta još 1996. tokom sukoba u regionu. Pakt prestaje sa

radom ne zato što nije bio uspešan, već upravo zato što je ispunio svoju ulogu i svoje tekovine predao na brigu samim zemljama regiona. Koje su njegove tekovine? Nabrojaćemo samo one najvažnije, uz napomenu da je u gotovo svakoj od njih ključni faktor podrške i usmeravanja bila upravo EU:

1. U javnosti je najpoznatiji Sporazum o slobodnoj trgovini u centralnoj Evropi – CEFTA 2006, koji sad obuhvata zemlje zapadnog Balkana i Moldaviju. **Srbija u zemlje CEFTA izvozi više od trećine svojih proizvoda, i to je jedina eksportna destinacija na kojoj ostvaruje suficit u trgovinskoj razmeni.**

2. Sporazum o Energetskoj zajednici u jugoistočnoj Evropi se poredi sa Evropskom zajednicom za uglj i čelik, koja je svojevremeno predstavljala okosnicu stvaranja današnje EU. **Preko Energetske zajednice, zemlje zapadnog Balkana se zapravo integrišu ne samo međusobno, već i sa energetskim tržištem EU.**

3. **Investicioni komitet za jugoistočnu Evropu** podstiče reforme koje stvaraju povoljnu investicionu klimu u regionu, uz ključnu podršku OECD-a. Njegove aktivnosti dopunjava Evropski fond za jugoistočnu Evropu (čiji je Evropska komisija jedan od glavnih osnivača), a on podržava razvoj mikropreduzeća i porodičnog biznisa u regionu.

4. U oblasti transporta se priprema **Sporazum o transportnoj zajednici sa zapadnim Balkanom**, kojim bi se direktno povezao dalji razvoj transportne infrastrukture u regionu sa Transevropskim infrastrukturnim mrežama.

5. **Elektronska jugoistočna Evropa i Širokopojasna jugoistočna Evropa** pomažu koordinaciju i razvoj telekomunikacione infrastrukture i svih vidova elektronskog poslovanja, uprave i dr.

6. Prošle godine su zemlje regiona potpisale **Memorandum o razumevanju o saradnji u jačanju i izgradnji ljudskih resursa**, kojim se proširuju dosadašnje aktivnosti Inicijative za reformu obrazovanja i stvara prostor za čvršće povezi-

vanje regiona u okviru mreže Evropskog istraživačkog prostora.

7. Od 2009. počinje sa radom **Regionalna škola za javnu upravu u Danilovgradu.**

8. **Parlamentarna saradnja** među zemljama regiona postaje jedna od ključnih oblasti političke saradnje i ona je institucionalizovana putem nedavnog osnivanja Regionalnog sekretarijata za parlamentarnu saradnju u Sofiji.

9. **Regionalna inicijativa za migracije, azil i izbeglice** jedna je od najstarijih, ima sekretarijat u Skoplju, tesno saraduje sa srodnim međunarodnim organizacijama, a upravljanje ovom inicijativom je odgovornost zemalja regiona još od 2004.

10. **Centar za borbu protiv prekograničnog kriminala (SECI)** u Bukureštu jedna je od prvih regionalnih institucija, koju od početka vode same zemlje regiona i koja tesno saraduje sa evropskim i međunarodnim organizacijama za suzbijanje organizovanog kriminala (EUROPOL, INTERPOL, ECPD i dr.). Na nju se nadovezuju i kasnije formirana Antikorupcijska inicijativa sa Sekretarijatom u Sarajevu i Policijski forum.

Svaki od ovih multilateralnih foruma (a ima ih još) pruža i mogućnost poboljšanja bilateralnih odnosa, a svakako doprinosi političkoj stabilizaciji u regionu i podstiče ekonomsku saradnju i prosperitet. Ima osnova za nadu da će i sadašnja kriza zbog jednostranog proglašenja nezavisnosti Kosova biti donekle amortizovana postojećim regionalnim strukturama u kojima Kosovo već učestvuje preko UNMIK-a.

Autorka je savetnica u Institutu ekonomskih nauka

Zajednički projekti na obostranu korist

PIŠE:
IVAN KNEŽEVIĆ

Republika Srbija učestvuje u programima prekogranične saradnje Evropske unije od 2004. godine. Prema podacima Odeljenja za prekograničnu saradnju Ministarstva finansija, u periodu od 2004. do 2006. EU je kroz program pomoći CARDS omogućila učešće Srbije u pet programa prekogranične saradnje, i to sa Mađarskom (četiri miliona evra), sa Rumunijom (5,6 miliona evra), sa Bugarskom (četiri miliona evra), u Jadranskom programu (milion evra) i programu CADSES (1,1 milion evra).

Pomenuto Odeljenje trenutno koordinira oko 120 projekata prekogranične saradnje kao i one u okviru CADSES-a i Jadranskog programa. Prednjače projekti izgradnje prekogranične infrastrukture, razvoja poslovne infrastrukture i saradnje među preduzećima, kao i oni usmereni na rešavanje ekoloških problema, unapređenje kulturne saradnje i saradnje naučnih i obrazovnih institucija. Iskustva domaćih organizacija koje su učestvovala u ovim programima mahom su pozitivna, a svi odobreni projekti su uspešno ostvareni, ili se nalaze u završnim fazama primene,

što je posebno važno s obzirom na to da se većina lokalnih aktera prvi put susreće sa veoma zahtevnim procedurama EU.

Prekogranični programi EU za period 2007–2013. godine, u kojima će učestvovati Republika Srbija, biće finansirani kroz drugu komponentu Instrumenta pretpriprustupne pomoći Evropske unije (IPA). Prema pravilima za njeno sprovođenje biće podržane prekogranične inicijative i projekti između zemalja članica Evropske unije, kandidata za članstvo kao i potencijalnih kandidata. Srbija će se uključiti u osam programa prekogranične saradnje, čija primena počinje polovinom 2008. godine. U periodu 2007–2009. godine za Srbiju je za ove programe obezbeđen 31 milion evra iz IPA, i to za saradnju sa Mađarskom 6,6 miliona evra, sa Rumunijom 7,2 miliona evra, sa Bugarskom 5,6 miliona evra, sa Hrvatskom tri miliona evra, sa BiH 3,3 miliona evra, sa Crnom Gorom 1,5 miliona evra, za učešće u Jadranskom programu 1,46 miliona evra i za učešće u programu Jugoistočna Evropa dva miliona evra.

Pripreme za otvaranje novih prekograničnih programa EU uveliko traju, ali ukoliko proces evropskih integracija u Srbiji bude zaustavljen nećemo moći da u njima učestvujemo, i samim tim nećemo moći da koristimo predviđena finansijska sredstva. Pogranični regioni u Srbiji bi u tom

PROGRAMI PREKOGRANIČNE SARADNJE predstavljaju instrument regionalne politike Evropske unije namenjen unapređenju sveobuhvatne saradnje i ubrzane ekonomske integracije pograničnih regiona EU i regiona susednih zemalja. Na taj način regioni koji se nalaze van EU takođe ulaze u krug onih kojima su na raspolaganju sredstva iz budžeta Unije. Ciljevi EU programa prekogranične saradnje su pre svega promovisanje održivog socio-ekonomskog razvoja, zaštita životne sredine, borba protiv organizovanog kriminala, unapređenje granične kontrole i promovisanje saradnje među ljudima.

Iskustva novih članica koji su ušle u EU 2004. i 2007. godine pokazuju značaj i veliki uticaj projekata prekogranične saradnje: oni su značajno doprineli da se unaprede ekonomska i kulturna saradnja između pograničnih regiona tih zemalja i regiona zemalja članica EU. Kako su ovi projekti usmereni prvenstveno na regionalni i lokalni nivo, oni pomažu stanovništvu sa obe strane granice u rešavanju problema od zajedničkog interesa i stvaraju uslove za jačanje buduće saradnje i razvoja. Kroz zajedničku pripremu i sprovođenje projekata, lokalne zajednice iz pograničnih regiona su bile u prilici da steknu dragoceno iskustvo u korišćenju fondova EU, a posle ulaska u EU stečeno iskustvo im je pomoglo da bolje iskoriste bespovratna sredstva Unije, kojima su mogli da finansiraju zahtevnije razvojne projekte u svojim lokalnim sredinama.

slučaju ostali bez mogućnosti da dodatno unaprede svoj ekonomski razvoj, životnu sredinu kao i kulturnu i naučnu saradnju sa regionima u EU i zemalja u okruženju.

Imajući u vidu da su lokalne zajednice iz pograničnih regiona Srbije, koje mogu da učestvuju u programima prekogranične saradnje, najčešće ekonomski nerazvijene sredine, udaljene od velikih privrednih centara, i sa neizgrađenom infrastrukturom, ovi programi predstavljaju razvojnu mogućnost od koje se ne bi smelo nikako odustati. Pored negativnog finansijskog efekta, Srbija bi izgubila i veoma važan instrument za rešavanje zajedničkih problema sa svojim susedima, kao i za unapređenje stabilnosti i sveobuhvatne dobrosusedske saradnje u regionu.

Autor je rukovodilac sektora za upravljanje projektima u Centru za strateška ekonomska istraživanja Vojvodine (CESS)

Reforma koja čeka

PIŠE: MR VLADIMIR
TODORIĆ

Sve nove reforme koje je Srbija samomkom sprovela posle 2000. godine imale su za svoj uzor neki evropski standard i legitimitet u pridruživanju Evropskoj uniji. Reforme poreskog i bankarskog sistema, javnih nabavki, građaničnih prelaza i druge jesu neki od malobrojnih uspešnih primera, a nasuprot njima imamo obrazovanje, zaštitu konkurencije, socijalnu zaštitu i – reformu pravosuđa. Sudstvo je možda najslabija karika u lancu državnih institucija gde dolaze na sprovođenje zakoni koji su najčešće plod kompromisa između formalnih i neformalnih centara moći.

Poverenje građana u mogućnost da će preko suda moći da obezbede neko svoje pravo je na veoma niskom nivou. Pred Evropskim sudom za ljudska prava u Strazburu više od 90 odsto slučajeva koje su podneli naši državljani odnosi se na nemogućnost ostvarivanja sudske zaštite.

Zašto su neke reforme uspele, a neke nisu? Kod uspešnijih reformi možemo videti da one nemaju izražen politički karakter, i da su ponekad samo korisna šminka koja se ionako retko nosi, kao kod sistema javnih nabavki. Promene u oblastima kod kojih je prvo neophodno ostvariti pun politički konsenzus bez stranačkog oportunitizma daleko su teže, naročito u nestabilnim društvima, bez jasno definisane političke orijentacije. Zato je u principu nemoguće da se prvo računa na ostvarivanje benefita pridruživanja EU, kako bi se kasnije stvorio širok društveni konsenzus za Evropu, ili kao što se kaže: “da prvo kuca omiriše slaninu, pa će ući u kućicu”. Reforme moraju imati jaku

političku osnovu da bi uspele, a sada je možda dobra prilika da se takva osnova ostvari na “istorijskim” parlamentarnim izborima u maju.

Cenu krize naših odnosa sa Evropskom unijom platiće građani koji i dalje neće moći računati na preko potrebne promene u pravosuđu za koje su i sami, valjda vesno, glasali kada je usvajan novi Ustav. Za 2008. godinu bilo je planirano donošenje seta zakona koji bi osigurali reizbor sudija i uspostavili novu mrežu sudova, ali su i ti zakoni, zajedno sa svima drugima, povučeni dok se ne izaberu nova Skupština i Vlada. Praktično je još jedna godina izgubljena za napredak na ovom polju, čime se gubi kredibilitet u nameri da se okrene list u pravosuđu.

Nepotizam i nestručnost

Previše je u sudstvu nataloženih vaninstitucionalnih interesa, nepotizma i nestručnosti da bi se stvari tu mogle poboljšati bez jasne vizije kuda država ide. Ili ćemo opet suditi Klintonu, Bleru i Širaku, pa po četrnaesti put otvarati slučaj Ibarske magistrale, ili ćemo jednom zauvek odlučiti da oslobodimo sudije političkih bukagija.

Istina je da je sadašnji nivo efikasnosti i stručnog kapaciteta sudstva ispod linije prihvatljivosti i to je opštepoznata činjenica. Međutim, ako bismo to grubo mogli da nazovemo nesposobnošću koja postoji u dužem periodu, ona bi se jedino mo-

gla objasniti time da do sada ta nesposobnost nije predstavljala problem za ulogu koju je sudstvo imalo u političkom sistemu Srbije. Mehanizam za prevladavanje takvih sistemskih slabosti pravosuđa može imati kao suštinski samostalna grana vlasti koja se sama brine o kvalitetu svog rada. Ipak, da bi se to dogodilo potrebno je napraviti rez u pravosuđu u odnosu na ljude kojima tamo nije mesto i koji su tu zbog ličnih ili nećijih tuđih interesa, a to nisu interesi građana.

Zastoj na evropskoj stazi

Ova godina je počela neuspešno što se tiče naših evropskih integracija – Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju nije bio ponuđen na potpisivanje, a njegov fetiš u vidu famoznog Političkog sporazuma o saradnji mi sami nismo hteli da potpišemo. Znači, ništa novo. Sada je već osam godina od demokratskog “preporoda”, što je zaista puno, a Srbija još nije stupila na “stazu bez povratka” ka Evropi. Stvari u odnosima prema Evropi su pogoršane posle proglašenja nezavisnosti Kosova, jer se naši izolacionisti trude svim silama da za sve okri-ve Brisel i Vašington, bez ikakve namere da makar malo pogledaju sebe u ogledalu i priznaju greške i zločine koji su već zaboravljeni. Da li se još neko seća hladnjače iz Dunava kod Kladova i masovnih grobnica kod Batajnice? Svi se sećaju jako dobro, ali nema puno hrabrih i ludih da podsete druge, a da bismo imali evropsku politiku moramo se ograditi od politike koja nas je u devedesetim oterala od te iste Evrope.

Nijedan sektor države nije ostrvo u moru i ne može se samo jedan deo menjati a da se ceo sistem ne promeni nabolje.

Predstojeći izbori biće, nadam se, srećan “kraj istorije” za Srbiju, u smislu da se jedno teorijsko i praktično pitanje više neće postavljati: kojim putem Srbija može i treba da ide?

Neke činjenice, poput one da se mi nalazimo u Evropi u kojoj se živi bolje i sigurnije nego u Srbiji, zaista imaju tiranski i dogmatski karakter jer su neumoljive u svojoj tačnosti. **Srbija jedino može da se kreće ka EU ili da se uopšte ne kreće.** Onoliko koliko mi budemo želeli da budemo deo te Evrope, toliko ćemo moći računati na sopstveni boljitak, i valjda ćemo zajedno to opet potvrditi posle osam godina nedoumice.

Autor je asistent na Fakultetu za ekonomiju, finansije i administraciju

Saveznik u vladavini prava

PIŠE: MIODRAG
MILOSAVLJEVIĆ

Borba protiv korupcije u Srbiji bila bi unapred izgubljena izvan procesa njene integracije u Evropsku uniju. Korupcija, kao malo koji društveni fenomen, stoji na putu uspostavljanja stabilne demokratije, vladavine prava i tržišne ekonomije. Ovi kriterijumi iz Kopenhagena važe za sve potencijalne članice EU, pa tako i za Srbiju čiju je evropsku budućnost Unija nebrojeno puta potvrdila.

Ono što se u delu naše javnosti najčešće nekritički naziva uslovljavanjem od strane EU, a u suštini predstavlja proces usvajanja standarda EU i u oblasti kontrole korupcije, izuzetno je važno za uspostavljanje vladavine prava, kao preduslova uspostavljanja moderne države.

U tom procesu EU Srbiji pruža finansijsku i tehničku pomoć, ali i redovno prati sam proces, usmeravajući ga u cilju što bržeg i uspešnijeg dostizanja standarda. Od 2000. godine do danas Srbija je znatno napredovala u dva važna segmenta izgradnje antikorupcijskog sistema: u unapređenju zakonodavstva (kroz njegovo usklađivanje sa standardima EU i drugim međunarodno priznatim standardima na kojima EU insistira) i u izgradnji institucionalnog okvira (koji za cilj ima sprovođenje usvojenog zakonodavstva).

Usvojeni su mnogi zakoni koji vode ostvarivanju ovih standarda: o javnim nabavkama, o sprečavanju sukoba interesa, o državnoj revizorskoj instituciji, o zaštiti konkurencije, o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja.

Stvorene su i posebne institucije, kako bi zakoni mogli da se ostvaruju na načelima transparentnosti, odgovornosti i javnog integriteta. Iako među poslednjima u Evropi, Srbija je tako ustanovila Upravu za javne nabavke, Komisiju za zaštitu konkurencije, Republički odbor za rešavanje o sukobu interesa, Poverenika za informacije

od javnog značaja, Zaštitnika građana i Odsjora Državnu revizorsku instituciju. Osnivanje ovih institucija u velikoj meri je podržano sredstvima EU, a zaposleni u njima u svom radu oslanjaju se na iskustva njihovih pandana u državama članicama. Ova podrška EU realizuje se kroz programe Twinning, TAIEX, Cards i IPA. Prva dva programa naročito su važna za

dobru obuku i otpočinjenje rada novoustanovljenih institucija ubrzo nakon osnivanja. Kroz ove programe omogućava se prenos evropskih standarda u obavljanju nadležnosti institucija, sistem postaje kompatibilan sa sistemom EU, a uspostavljaju se i redovna komunikacija i kontinuirana saradnja.

U svojim godišnjim izveštajima o napretku Srbije u procesu evropskih integracija, Evropska komisija stalno ukazuje na ključne probleme u oblasti borbe protiv korupcije u Srbiji i daje preporuke kako na najbolji način dostići standarde koji će nas kvalifikovati za članstvo u Uniji. U trenutku kada ovaj cilj bude ostvaren, borba protiv korupcije u Srbiji neće biti više samo stvar Srbije i njenih građana nego i stvar cele Unije i svih njenih građana.

Sve države bivšeg socijalističkog bloka, koje su u protekle četiri godine postale članice EU, bez izuzetka su ostvarile znatan napredak u ovoj borbi, upravo koristeći finansijsku pomoć i kapacitete EU.

Štaviše, kada država postane članica EU, u ostvarivanju svojih prava njeni

građani dobijaju nove instrumente putem kojih mogu da ostvare svoja prava i izvan nadležnosti nacionalne države – pre svega Sud pravde EU i evropskog Ombudsmana. Među ključnim prioritetima za Srbiju, na osnovu Odluke o evropskom partnerstvu, nalazi se borba protiv korupcije na svim nivoima, uspostavljanje sveobuhvatnog sistema kontrole javnih finansija, kako bi se unapredile javnost i odgovornost u upravljanju ovim sredstvima. Pred Srbiju se postavlja i zahtev da sprovodi Nacionalnu strategiju za borbu protiv korupcije, kako je definisano Akcionim planom za njeno sprovođenje, da uspostavi efektivnu antikorupcijsku agenciju, ratifikuje međunarodne konvencije o borbi protiv korupcije, unapredi propise u oblasti sukoba interesa u skladu sa međunarodnim standardima i uspostavi javnost imovinskih prijava javnih funkcionera. U ostvarivanju ovih prioriteta, Srbija će imati neophodnu finansijsku i stručnu pomoć institucija i pojedinih država Unije. Drugim rečima, u borbi protiv korupcije Srbija će u Evropskoj uniji imati saveznika kojeg se ne može odreći.

Autor je koordinator projekta u Fondu za otvoreno društvo

Ekološki razlozi za EU

PIŠE: DR DRAGOLJUB
TODIĆ

Za oblast zaštite životne sredine u Srbiji pridruživanje Evropskoj uniji i članstvo u njoj od presudnog su značaja iz više razloga. Svi oni bi se mogli sažeti u jednom stavu – da sistematski rešavaju većine aktuelnih

problema u ovoj oblasti nije moguće bez aktivne podrške Evropske unije.

Evo nekih konkretnijih "ekoloških" argumenata zašto je za Srbiju važno približavanje Uniji:

1 Investicije radi rešavanja ekoloških problema u pojedinim privrednim granama – najvećim zagađivačima životne sredine (energetika, industrija, poljoprivreda, vodoprivreda, saobraćaj itd.), bez podrške EU bile bi znatno usporene ili potpuno zastavljene. Podsećam da se potrebna minimalna ulaganja i troškovi za primenu Programa zaštite životne sredine u Srbiji za sledeću deceniju procenjuju na preko četiri milijarde evra, zbog čega je jasno da bi građani, na primer Pančeva ili Bora, mogli ostati bez perspektive skorijeg rešavanja svojih ključnih problema u oblasti životne sredine.

2 Bez stranih investicija i podrške Unije Srbija bi još dugo ostala jedno veliko smetlište i ne bi uspela da reši problem upravljanja otpadom. Na području Srbije postoje 164 javne komunalne deponije (čitaj: obična smetlišta) i brojne divlje deponije koje predstavljaju izvor zagađenja i ugrožavanja zdravlja stanovništva. U EU se reciklira oko 60 odsto otpada, a u Srbiji trenutno oko 10 odsto. Procenjeno je da u Srbiji ukupna godišnja šteta prouzrokovana nepropisnim upravljanjem otpadom iznosi između 98 i 276 miliona evra, ili od 0,4 do 1,1 odsto BDP-a).

3 Poboljšanje stanja voda i povećanje procenta otpadnih voda koje se prečišćavaju nije moguće bez podrške EU. Od ukupnog broja stanovnika Srbije koji su priključeni na kanalizaciju, samo je oko osam odsto obuhvaćeno sistemima za prečišćavanje otpadnih voda, a najveći gradovi, Beograd i Novi Sad, nemaju postrojenja za prečišćavanje. U zemljama novijim čla-

nicama EU (Mađarska, Poljska, Estonija) taj procenat iznosi iznad 40 odsto, a u starim članicama Unije premašuje 80 odsto;

4 Unapređivanje kvaliteta voda na kupalištima bez podrške EU teško je ostvarivo, a, podsećam, postojeći kvalitet voda na kupalištima u velikom broju slučajeva nije u skladu sa standardima EU (uključujući, recimo, i Adu Ciganliju i Srebrno jezero).

5 Smanjenje rizika od ekoloških akcidenata nije moguće bez značajnih investicija i izgradnje sistema upravljanja rizikom u skladu sa EU propisima i praksom. Samo u 2006. godini na teritoriji Beograda registrovano je šesnaest hemijskih akcidenata, među kojima i neki velikog rizika.

6 Zaštita biljnog i životinjskog sveta, a naročito ugroženih vrsta, nije moguća bez intenzivne saradnje sa EU i drugim međunarodnim organizacijama. Podsećam da je Srbija u grupi država sa izuzetnim bogatstvom biljnog i životinjskog sveta.

7 Donošenje novih propisa usklađenih sa evropskim propisima bilo bi, bez podrške EU, znatno usporeno. Zahvaljujući aktivnoj podršci EU u poslednjih nekoliko godina su doneti sistemski propisi u oblasti životne sredine, a znatan broj propisa je pripremljen i čeka na usvajanje.

8 Ratifikacija i primena međunarodnih ugovora bile bi teško ostvarive bez podrške EU, a Srbija sedam godina nakon normalizacije međunarodnih odnosa i dalje znatno zaostaje za državama u okruženju u primeni međunarodnih ugovora u oblasti životne sredine.

9 Pouzdan uvid u stanje životne sredine i nadzor nad primenom propisa bili bi gotovo nemogući bez članstva u Evropskoj agenciji za životnu sredinu i drugim relevantnim institucijama EU. Postojeća oprema i metodi monitoringa u Srbiji su neadekvatni, što uzrokuje nepouzdanost i neporedivost podataka, a to je naročito važno kada je potrebno sudski dokazivati odgovornost pojedinih zagađivača. Zbog toga su oni do sada uglavnom ostajali nekažnjeni.

10 Jačanje organa uprave na svim nivoima bilo bi dovedeno u pitanje bez podrške EU. Izrada Nacionalnog programa zaštite životne sredine, Strategije održivog razvoja, brojnih lokalnih ekoloških planova za pojedine opštine u Srbiji (Bor, Bečej, Kikinda, Niš, Pančevo, Subotica itd.) finansirani su iz različitih fondova EU ili država pojedinačno.

11 Približavanje EU omogućilo bi bolji i kompletniji uticaj građanina i udruženja građana na donošenje odluka u vezi sa životnom sredinom, naročito prilikom usvajanja planova i programa, kao i davanja saglasnosti na procene uticaja na životnu sredinu.

Autor je profesor na Univerzitetu Megatrend

Kupovina kao investicija

PIŠE: EDINA POPOV

U Asocijaciji potrošača Srbije mislimo da su evropski kriterijumi zaštite potrošača pravljani baš po našoj meri. Posebno nam se sviđa politika koja smatra da je na pijaci (tržištu) i potrošač ravnopravan sa moćnim učesnicima (trgovcima, bankama, kompanijama) i što mu država svojom zaštitom to obezbeđuje. Štiti potrošače zakonima, obavezujućim standardima u korist potrošača, radom posebnih državnih organa, pomaganjem samoorganizovanja potrošača radi zaštite svojih interesa i uključivanjem njihovih predstavnika u institucije gde se donose i sprovede odluke bitne za potrošače.

Dobro bi nam u Srbiji došlo shvatanje da je i potrošač investitor, koji sva-

kodnevno, kupujući, investira, a to najbolje ostvaruje ako ima mogućnosti da bira robu i usluge garantovanog kvaliteta. Tako, osim što kupovinom kvalitetne robe dobro investira svoj novac, on istovremeno investira i u kompanije koje proizvode kvalitetno i vode računa o zaštiti životne sredine.

Nadali smo se da će se nešto od ove dobre prakse za potrošače naći u Zakonu o zaštiti potrošača, koji je Skupština Srbije usvojila u septembru 2005. godine. Nažalost, zakon je napravljen u korist moćnih učesnika na tržištu Srbije, a ne potrošača.

Evo šta bismo još od evropske prakse zaštite potrošača voleli da imamo i u Srbiji:

1 Sistem RAPEX funkcioniše od 2004. godine i svake nedelje se objavljuje lista proizvoda (slike sa detaljnim opisom) za koje je nepobitno utvrđeno da predstavljaju opasnost za potrošače, te su stoga povučeni iz prodaje. U 2007. godini sa tržišta je povučen 1341 proizvod opšte upotrebe. U Srbiji još nisu doneti Zakon o opštoj bezbednosti proizvoda, Zakon o bezbednosti hrane, Zakon o hemikalijama....

Dok čekamo na zakone i formiranje institucija u Srbiji koje bi brinule o bezbednosti i zdravlju potrošača, mogle bi inspeksijske službe, pri uvozu robe, da obavezno provere da li je ta roba na listi RAPEX-a. To bi sigurno doprinelo da se smanji broj nekvalitetnih uvezanih proizvoda u Srbiju.

2 Veoma bi nam dobro došla i evropska direktiva koja definiše manji sadržaj ftalata u proizvodnji PVC-a. Ove opasne materije pored ostalog utiču na pojavu alergijskih reakcija,

na plodnost, a nalaze se u plastičnim delovima. Da li bi država mogla da pomogne onim proizvođačima koji bi i u Srbiji koristili plastiku sa manje ftalata i to jasno istakli na deklaraciji?

3 Voleli bismo da i u Srbiji kesa određenih italijanskih špageta, koju smo pro našli u više prodavnica, košta jedan evro, kao što ih plaćaju potrošači u Nemačkoj. U Srbiji one koštaju od 147 do 161,90 dinara.

4 Ne znam kako je u Evropi, ali volela bih da i ja u Srbiji, kao što može moja ćerka koja živi u Njujorku, za pet dolara (oko 300 din.) razgovaram 40 minuta u fiksnoj i 20 minuta u mobilnoj mreži. Mene jedan minut razgovor sa ćerkom sa fiksnog telefona košta 37,13 din. (bez PDV-a). Fiksni telefon ne mogu da biram, Telekom je monopolista, a za mobilni imamo mogućnosti da biramo između tri kompanije kod kojih minut razgovora sa Amerikom košta od 30 do 80,19 din., bez PDV-a.

5 Voleli bismo da i deca u Srbiji (a imamo ih sve manje) nose đačke torbe izrađene po nemačkom standardu DIN 58124, koji pored ostalog propisuje materijal od kojeg torbe mogu biti napravljene, a posebno definiše dozvoljeno procentualno učešće štetnih materija u plastičnim delovima koje deca drže u rukama.

6 Voleli bismo da se u Srbiji makar mali deo vremena i pažnje koje smo posvetili novim pasošima posveti i deklaraciji koja je lična karta proizvoda. Ne bi smela da dovodi potrošača u zabunu, a pogotovu bi morala da sadrži kompletne podatke (adresa, telefon) uvoznika, distributera, proizvođača i po mogućstvu besplatan telefon gde se potrošač može obratiti, ako ima pitanja u vezi sa proizvodom. O sastavu, aditivima i upozorenjima da i ne govorimo.

7 Ne sviđa mi se godišnji izveštaj Evropske komisije o napretku reformi u Srbiji u 2007. godine, u delu koji govori o stanju zaštite potrošača, jer bi mogao biti dopunjen lošim ličnim iskustvom velikog broja potrošača u Srbiji. Još nam se manje sviđa Nacionalni program zaštite potrošača za period 2007–2012. koji je 18. januara usvojila Vlada, što bi valjda trebalo da bude nacionalna strategija zaštite potrošača Srbije.

Autorka je predsednica Upravnog odbora
Asocijacije potrošača Srbije

KARIKATURE: VLADIMIR STANKOVSKI

WWW.EURIPA.EU/EL

Pomak sa sporednog koloseka

Značaj evropskih integracija za obrazovanje u Srbiji može se sagledati iz dva ugla: sistemsko-institucionalnog i individualnog. Pri tom, treba razdvojiti pogodnosti koje će, u sistemskom smislu, Srbija dobiti kada postane kandidat za pristupanje Evropskoj uniji od onog što će biti moguće kada Srbija postane punopravna članica EU.

PIŠE: MARTINA
VUKASOVIĆ

Za sistem u celini, kao i za razne obrazovne institucije, važno je da Srbija postane što pre kandidat za pristupanje EU jer bi takav status omogućio aktivno učestvovanje u raznim programima koji omogućavaju analiziranje sistema obrazovanja, a samim tim i donošenje kvalitetnijih odluka o strategiji razvoja obrazovanja. Ove programe ne sprovodi samo EU, nego i druge organizacije, kao na primer OECD.

U najvećem broju slučajeva, Srbija nije deo tih analiza, čime je onemogućena kvalitetna evaluacija sistema u Srbiji i upoređivanje sa drugim sistemima obrazovanja u Evropi. Ovo dalje onemogućava donošenje

boljih odluka i uspešnije planiranje razvoja sistema obrazovanja. Osim toga, status kandidata bi doneo i veće mogućnosti saradnje, tako da institucije iz Srbije ne budu samo sporedni saradnici nego i nosioci aktivnosti u okviru različitih bilateralnih, multilateralnih i evropskih programa. Ovo je značajno za međuinstitucionalnu saradnju, ali i za učešće u radu raznih tematskih ili strukovnih mreža i organizacija. Na kraju, kao kandidat za članstvo, Srbija bi, nakon potpisivanja Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, imala pristup svim instrumentima za pretprijetnu pomoć (IPA).

Sve ove mogućnosti i aktivnosti znatno utiču na poboljšanje sistema obrazovanja. U proseku, EU zemlje pokazuju bolje rezultate u efikasnosti i otvorenosti sistema obrazovanja, kao i na testovima postignuća (npr. PISA), a i manje probleme sa zapošljivošću stručnog kadra. Po primanju u punopravno članstvo EU, Srbiji bi bilo omogućeno ravnopravno učešće u Programu doživotnog učenja (Lifelong Learning Programme, LLP), što znači pristup fondovima u ukupnoj vrednosti od sedam milijardi evra za period 2007–2013.

Sam LLP predstavlja nastavak dosadašnjeg Sokrates programa, te se očekuje da

će EU zadržati, a najverovatnije i povećati, obim aktivnosti i ulaganja u vezi s obrazovanjem i posle 2013. godine. Za razliku od TEMPUS programa u kojem Srbija trenutno učestvuje, LLP (kao i Sokrates pre njega) odnosi se na sve nivoe obrazovanja (predškolsko, osnovno, opšte srednje, stručno srednje, visoko i obrazovanje odraslih), a ne samo na visoko obrazovanje. U statusu kandidata, Srbija bi mogla i dalje da učestvuje u novoj fazi TEMPUS programa u svojstvu partnera (kao što u okviru TEMPUS 4 mogu da učestvuju zemlje članice EU). Treba naglasiti da i zemlje kandidati (npr. Hrvatska ili Makedonija) mogu učestvovati u TEMPUS 4 programu, tj. da se dobijanjem statusa kandidata ne gubi pravo na sredstva iz ovog programa.

Kao punopravna članica

EU, Srbija bi mogla da ravnopravno učestvuje i u Erasmus Mundus programu, tako da naše institucije stvaraju sa drugima zajedničke master programe. U okviru ovog programa trenutno postoje samo individualne koristi, 100 stipendija za oko 100 master programa kroz tzv. zapadnobalkanski prozor. Ukupan budžet programa je 230 miliona evra za period 2004–2008. godine i najverovatnije će se povećavati.

Što se tiče koristi koje bi pojedinci imali od približavanja i pristupanja EU, to pre svega podrazumeva veća (u slučaju dobijanja statusa kandidata) ili ista prava (kada Srbija postane punopravan član) za đake, studente i obrazovne radnike. To znači da bi se otvorilo više mogućnosti za stipendije i da bi školarine bile na istom nivou kao i za državljane te zemlje ili druge državljane EU. Trenutno su npr. školarine za studente izvan EU na britanskim univerzitetima tri puta veće nego za studente iz EU. Za studente iz Srbije bi zapadnobalkanski prozor u okviru Erasmus Mundus programa ostao otvoren i kada Srbija postane kandidat za EU, tako da u skorijoj budućnosti studenti iz Srbije ne bi izgubili pravo da konkurišu za ove stipendije.

Autorka je direktorka Centra za obrazovne politike

Bez dobre strategije

PIŠE: DR
SRĐANKA TURAJLIĆ

Evroskeptici bi pitanje "Zašto je pristupanje Evropskoj uniji važno za Srbiju?" odmah preformulisali u "Šta je sveukupno važno za nauku u Srbiji?". Nema, međutim, razloga za sporenje oko formulacije, jer je odgovor ionako nemoguće izvući iz nepostojećih analiza stanja nauke u našoj zemlji, nejasne strukture izuzetno malih ulaganja u istraživanje, odsustva strategije razvoja i drugih parametara neophodnih za argumentovano zauzimanje bilo kakvog stava. Jer, Srbija ne živi na racionalnim procenama, već na predstavama zasnovanim na dva ili tri primera za koje je neko čuo.

Tako ćemo na osnovu uspeha nekolicine briljantnih studenata zaključiti da imamo najbolje obrazovanje na svetu, na osnovu nekoliko referentnih naučnih rezultata objavljenih u veoma cenjenim časopisima – da nam je nauka na najvišem svetskom nivou, i tako redom. I koliko god da neko možda i ne deli to ubeđenje, on ne može, nažalost, da se suprotstavi ničim drugim nego sopstvenim osećanjem, zasnovanim na nekolicini drugačijih primera.

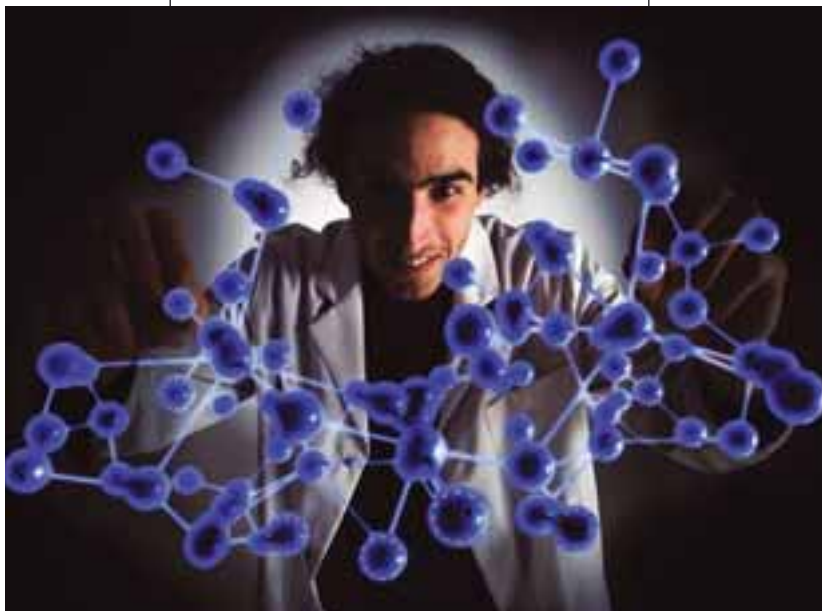
Otuda je većina diskusija, na ovu temu, unapred osuđena na neuspeh. Bez pravih argumenata, izvesno je da nijedna strana neće biti u stanju da promeni mišljenje.

Paradoksalno je, ali istinito, da je mnogo lakše dati odgovor na pitanje "Šta je važno za nauku u Evropi?" Razlog je veoma jednostavan.

Evropska unija strategije razvoja zasniva na analizi podataka, a ne na osećaju. Prepoznajući XXI vek kao vek znanja, zemlje članice EU imaju punu svest o tome da će privredni i društveni razvoj svake zemlje zavisiti od sposobnosti društva da uspostavi komparativnu prednost u boljoj proizvodnji znanja kroz istraživanje i razvoj, diseminaciju znanja kroz obrazovanje

i primenu znanja kroz inovacije.

Identifikujući istraživanje kao jednu od ključnih tačaka u tom trouglu znanja, uočen je jedan paradoks. Naime, iako su zemlje članice Evropske unije prve u svetu po indeksu citiranosti objavljenih naučnih radova, EU je na trećem mestu po privlačenju investicija u nauku i istraživanje i po atraktivnosti za istraživače iz drugih krajeva sveta. Brojne analize, kao i direktni razgovori sa investitorima, ukazali su da fragmentirane istraživačke aktivnosti ne mogu da privuku preko potrebne investicije iz industrije, kao i da se bez objedinjavanja resursa neophodnih za sve skuplja i skuplja istraživanja ne mogu stvoriti centri izvrsnosti koji bio mogli da konkurišu već odavno ukрупnjenim i koordiniranim istraživanjima u drugim delovima sveta. U skladu sa time, zaključeno je da Evropa može opstati u toj utakmici na tržištu znanja samo ako objedini svoje istra-

WWW.EUROPA.EU/EC

živačke napore stvaranjem jedinstvenog evropskog prostora istraživanja (ERA).

Preciznim akcionim planovima i brižljivo odabranim indikatorima za praćenje procesa formiranja ERA, EU se tokom poslednjih osam godina u velikoj meri približila željenom cilju. Pokretanjem projekata FP7 i stvaranjem Evropskog naučnog saveta prošle godine, kao i formiranjem Evropskog instituta za inovacije i tehnologiju (EIT), što je objavljeno ovih dana, čini se da se koncept zaokružuje. Uprkos tome, u svim dokumentima se i dalje navodi da ubrzavanje globali-

zacije istraživanja i tehnologije, kao i činjenica da nove naučne i tehnološke sile (pre svih Kina i Indija) privlače sve veći deo investicija u razvoj i istraživanje, zahtevaju da dalji razvoj ERA zadrži najviši prioritet. Ne sporeći da ovaj svetski trend donosi nove mogućnosti i Evropi i čitavom svetu, ističe se da on istovremeno otvara i pitanje evropske sposobnosti da izdrži konkurenciju na polju znanja i inovacija, koje predstavljaju ključ uspeha u ostvarivanju održivog ekonomskog rasta, kreiranju novih radnih mesta, kao i preuzimanju vodeće uloge u rešavanju globalnih svetskih problema.

Evropa, dakle, strepi da li će ujedinjena, u punoj meri posvećena razvoju istraživanja, sa pomnim praćenjem rasta ulaganja i traženjem načina da on postigne zacrtana tri odsto BDP-a (u Srbiji se izdvaja manje od 0,5 odsto!), moći da ostane u svetskoj utakmici. Da li onda uopšte ima smisla odgovarati na pitanje šta Srbija sama, ako ostane izvan ERA, bez politike razvoja istraživanja, sa neznatnim ulaganjima, i zastarelom opremom, može da uradi?

Nedavno pristigli rezultati projekata FP7 finansiranih od strane EU, u kojima je Srbija imala mogućnost da učestvuje, pokazuju da su naši istraživači i u ovom konkursnom krugu pokazali zavidne rezultate.

Mnogobrojni prihvaćeni projekti u saradnji sa različitim istraživačkim institucijama širom Evrope sa sobom donose ne samo mogućnost saradnje u istraživanjima na izuzetno aktuelnim temama, već i značajnu opremu koja našim ustanovama nedostaje. Teško je verovati da bi naši istraživači i pored nesumnjive naučne

kompetencije imali sredstava i infrastrukturu koja bi im omogućila da se samostalno upuste u takve poduhvate.

Sudeći po interesovanju za ove projekte i broju prijava, reklo bi se da su i oni sami svesni te činjenice. Za njih je, van svake sumnje, evropska integracija preduslov bez kojeg nema daljeg razvoja nauke. Otuda je pitanje da li je za Srbiju važno da uopšte ima nauku, zapravo jedino pitanje na koje je, pri opredeljivanju za ili protiv evropskih integracija, neophodno dati odgovor.

Autorka je profesor na Elektrotehničkom fakultetu

Lična karta Evropske unije

27 država članica, 23 zvanična jezika, 497 miliona stanovnika

Površina: 4,4 miliona kvadratnih kilometara

Dužina granica: kopnene 12.400 km, morska obala 69.300 km

Bruto društveni proizvod: 11 biliona evra (trećina svetskog)

ili 22 hiljade evra po stanovniku

Izvor: www.europa.eu/ec

Hronologija proširenja Unije:

1957: Belgija, Francuska, Holandija, Italija, Luksemburg i Nemačka osnovale Evropsku ekonomsku zajednicu

1973: Velika Britanija, Danska i Irska

1981: Grčka

1986: Španija i Portugalija

1995: Austrija, Finska i Švedska

2004: Češka, Estonija, Kipar, Letonija, Litvanija, Mađarska, Malta, Poljska, Slovačka i Slovenija

2007: Bugarska i Rumunija

Kandidati za članstvo: Hrvatska, Turska (pregovaraju o pristupanju od oktobra 2005) i Makedonija (nije počela pregovore)

Potencijalni kandidati: Albanija, BiH, Crna Gora i Srbija

INSTITUCIJE EVROPSKE UNIJE:

Evropski savet – čine ga šefovi država i vlada članica, a donose strateške odluke.

Savet EU – glavni zakonodavac Unije, čine ga ministri članica i predstavlja vlade 27 država.

Evropska komisija – vodeća snaga Unije, ključna u pripremi i izvršenju zakonodavstva i različitih politika Unije.

Svaka članica ima po jednog komesara.

Evropski parlament – deli zakonodavnu nadležnost sa Savetom EU i kontroliše Komisiju.

Neposredno ga biraju građani država članica.

Sud pravde – vrhovna sudska instanca Unije, stara se o poštovanju evropskog prava.

Evropski računovodstveni sud – kontroliše kako se koristi budžet Unije.

Evropski ekonomski i socijalni komitet – konsultativni organ, izražava mišljenja organizovanog građanskog društva o ekonomskim i socijalnim pitanjima.

Komitet regiona – konsultativni organ; izražava mišljenja regionalnih i lokalnih vlasti.

Evropska centralna banka – odgovorna za monetarnu politiku i stabilnost evra.

Evropski ombudsman – bavi se žalbama građana na loš rad institucija Unije.

Evropska investiciona banka – finansiranjem investicionih projekata pomaže ostvarivanje ciljeva Unije.

Beogradski centar za evropske integracije (BeCEI)

okuplja domaće i strane stručnjake koji se bave istraživanjima, obrazovanjem i izdavaštvom u oblasti političkih, bezbednosnih i ekonomskih reformi, neophodnih za evropske integracije naše zemlje.

Kontakt: dr Jovan Teokarević, direktor

e-mail: info@becei.org **web:** <http://www.becei.org>

Mesečnik *Evropski forum* je izdanje Beogradskog centra za evropske integracije i redovni je dodatak nedeljnika *Vreme*.

Osnovale su ga u januaru 2003. godine tri nevladine organizacije: Pax Christi Holandija, BeCEI i Centar za razvoj Srbije.

Urednici: Aleksandra Mijalković i dr Jovan Teokarević

Adresa: Vitanovačka 23, Beograd, Srbija

tel/fax: 011/2464-180, **e-mail:** info@becei.org,

web: www.becei.org

Objavlivanje ovog broja pomogao je Fond za otvoreno društvo, Srbija

Oblikovanje i slog: Grafički Centar Vreme; Štampa: Rotografika, Subotica